

Stórt álop á hin føroyska barnaskúlan

„14. septbr.“ sigur, at skúlin vanrøkir móðurmálið

31. mars hevði „14. septbr.“ grein, har teir sögdu frá, at teir høvdu kannað examinsúrslitini í føroyskum og danskum máli hjá maskinmonnum og skiparum bæði í Tórshavn og Klaksvík, og sýndi kanningin, at »tvær ferðir so væl dugdu teir danskt sum føroyskt«. Henda kanning við yvirfyllt yvir næmingarnar (tá ikki növn), og hvaðani teir eru frá, er áhugaverd. Men hon er politiskt agitátionsfílar, og tí ikki eftirfarandi. Menninir, sum skriva, eru heldur ikki skúlammenn, teir eru talmenn og politiskir veiðimenn, og teir taka ikki við so nógv, sum eigur at verða umrøtt í slíkari kanning.

Skúlaskipanin, sum er, ger vist ongan mismun við føroyskt mál sum lærugrein, og í flestu landsins skúlum man tímatalið í báðum málunum standa javnt. Men hóast tað, so munu lærarar ásanna — um teir so hava verið einalerarar og havt báðar lærugreinar — at oftast duga børn betri at stavseta danskt enn føroyskt. Hetta er ikki av teimum grundum, at lærarin ger mismun og hevur gjørt sær meiri ómak við donskum enn føroyskum, men tað einfalda og kunniga, at dansk stavseting er lættari enn hin føroyska. Eingin sigur hetta fyri at klikkja hina føroysku stavsetingina ella fyri at bera tað út millum manna, at føroyskt skriftmál er gjørt so torført, at bert tey útvaldu kunna læra tað.

Jú, tað lærist — um ivaleyst mangur heldur, at broytingar kundu verið gjørdar, ið gjørdur lærdóm og nýtslu lættari — men longri tíð skal nýtast at læra at skriva rætt føroyskt enn danskt.

At stavseta rætt á donskum kann verða lært uttan at duga stórvegis av mállæru. Barnið fær stavingarljóðini gjøgnum oyrað, og við teirri skriftmálsúttalu, sum Føroyingar hava verið vandir við, er tað enn lættari. Danir siga sjálvir, at føroysk børn duga betur at stavseta enn dansk børn.

Føroyskt mál hevur stóra mállæru við nógvum reglum og undantøkum, sum lærd skulu verða, um skriva skal verða beint, so um barnið rættiliga tíðliga fer at takast við mállæru, er tað langt ífrá full lært, tá ið

tað fer úr skúlanum 14 ára gamalt.

Men upp í slíka kanning um kunnleikan hjá Føroyinginum í danskum og føroyskum máli, kemur annað, sum telur við. Hitt unga fólkid í Føroyum lesur, og lestur tess er mest danskur (øll vikublöðini), og tað fer altíð at hava stóra ávirkan á málbrúk og málkunnleika. Einku festir stavseting meira enn lestur, og her er føroyskt mál illa fyri seg komið. [Eisini kann vera spurt, hvussu væl ungdómurin leggur í at røkja móðurmálið. Skúlin kann geva honum kunnleika, men dæmar honum betur at nýta hitt danska málið enn sítt føroyska móðurmál, so heldur hann ikki kunnleikan viðlíka, men missir eisini burtur av honum.]

Okkara fólk hevur í mong ættarlið nýtt annað mál enn móðurmálið. Hetta hevur sett seg ógvuliga fast, og fólk í Føroyum, sum vilja eittast tjóðskaparliga vakt, leggja ikki stórt í føroyskt mál, men eru ógvuliga ansin um ikki at missa hin útlendska endan, sum hildin er í, burtur. —

Men um nú øll hesi fyrvarni eru tikin við, so sýna prógv-tolini, sum »14. septbr.« setur upp, so stóran mun millum kunnleikan í danskum og føroyskum, at tað er so heilt ótrúligt. Hann, ið ansar eftir, má siga, at dugileikin í føroyskum er nógv framfarin, og um ungdómur bert hevur gingið í barnaskúla, kann hann duga væl at skriva føroyskt. Áðrenn tí ein fer at jálta hesum, sum »14. septbr.« flytur fram, má hann spyrja, hvussu undirvísingin hevur verið á maskin-skúlanum og skiparaskúlanum, og hvussu examian hevur verið hildin. Teir hava havt 5 mánaðir og 3 tímar um vikuna. So um ein var vánaligur og hevði annan lærdóm at takast við, mátti hann kunna vunnið sær rættiliga stóran kunnleika í ávarandi lærugrein. Hvør hevur verið lærari í føroyskum, og hvussu nógv mállæru hava næmingarnir fingið?

BÓKHALD

Til kvøldarbeiðið sòkist ein sum hevur kunnleika í enskum máli og tíð til at taka sær av einum bókahaldi.

Tlf. 503 ella 334

Fyriseting hevur ivaleyst verið til examiuna, og hvussu er hin danska fyrisetingin upplisin? Lesur tú og herðir á øll hjáljóðini við gamlari føroyskari úttalu, sum skiparar hava sagt, plægdu at verða gjørt, so er lætt at skriva rætt danskt!

Føroyskir lærarar hava ofta verið fyri skotum viðvíkjandi føroyskum og danskum í skúlanum. Danir og tey donskæru her á landi lögdu teir undir at vanrøkja danskt. Tá gingu teir og skulvu fyri donskum amtmonnum og danskari skúlaumsjón, sum kannaðu skúlarnar at víta hvussu til stóð við kunnleikanum hjá børnunum í donskum.

Skulu nú landsmenn, aðrir menn, fara og kasta teimum fyri at teir gera mismun við móðurmálinum og leggja meira dent á danskt enn føroyskt? Ti hóast henda atfinning sýnist at vera vend móti skúlastýri og skúlaskepi, so er hon veruliga eitt álop á lærarastattin hin føroyska, sum sagdur verður at vera tjóðskaparliga kaldur og líkasælur og lata vanrøking móðurmálsins um seg ganga.

Men kemur hetta ovæntað? Hava ikki altíð oddamenn fyri hini politisku sjálvstýrisrørsluni havt hornið í síðuni á skúlanum og læraranum? Teir skulu hava verið sum landsins hús-

kallar: fingið okkurt at tóta og staðið á seiðabergi... Ríkisfólksins skúlar, teir kundu so vera áráka hitt útlendska og havt allar fyrimunur!

Tó, sannleikin er, at illa hevði verið vordíð við móðurmálinum, um ikki teir føroysku barnaskúllærararnir høvdu fjálgað um tað og barst fyri rætti tess. Teir hava sitið einsamallir úti á fjarløgðum bygðum og mótt móttstøðu frá skúlavaldi og ikki minst frá foreldrum, tá ið teir skulu hava vunnið tí rúmd og sømdir innan skúlagátt. Jú, so sanniliga hevur barnaskúlin, so ússaligar sum hann er sagdur at vera, lagt »lunnar« undir móðurmálið og líkar so góðar sum teir, ið koma aftur av Flatlandum við hörðum ábreiðslum! —

Hetta er ein so nærgingin ákara, at hesa ferð mátti Føroya Lærarafelag tikið til orða — kravt t.d. eina skriftliga roynd í føroyskum og danskum í øllum barnaskúlum í Føroyum.

n.

Maður ella kvinna

sum dugir bókahald, kann fáa pláss beinan vegin — kunnleiki í enskum gevur fyrimun

Tlf. 503 ella 334

ÍSUR AGNSILD FRYSTIGÓÐS

Partafelagið

HAVNAR FISKACENTRAL

telefon 259 og 133

TRYGGINGARSAMBANDIÐ FØROYAR

Føroya Kríggstrygging... telf. 372
Føroya Brunatrygging... telf. 372

Føroya Sjóváttrygging... telf. 372
Føroya Vanlukkutrygging telf. 221

Vit tryggja:

Bátar - skip - vørur - hús - innbúgv - ferðagoðs bilar o. a.

Føroyingar eiga at tryggja í landsins egnu trygging -

FØROYSK grønsápa

er lann besta